

Meer in het vat dan rechttoe rechtaan

Meerstammigen laten strak gekweekte bomen ver achter zich rond ziekenhuis

Het nieuwe Jeroen Bosch Ziekenhuis in 's Hertogenbosch is opgesierd met meerstammigen van Boomkwekerij Ebben. De gemeente Den Bosch heeft voor € 60.000 een reeks meerstammige hemelbomen geschonken. De bomen staan op het voorplein van de nieuwbouw. Ook bedrijven sponsoren de aanplant voor een deel. Landschapsarchitect Ruud Dubbeld is blij dat de ruimte bestond om in alle vrijheid een beeld neer te zetten. Hij vertelt over zijn visie op de sortimentstoepassing.

Auteur: Karlijn Raats

Het nieuwe gebouw met daarin drie gefuseerde ziekenhuizen staat er sinds een jaar en wordt dit jaar in gebruik genomen. Landschapsarchitect Ruud Dubbeld van MTD Landschapsarchitecten werd gevraagd om de tuinen rond en in het ziekenhuis te ontwerpen. Inmiddels staan vlak voor het ziekenhuis een hemelbomenbos, langs de parkeergarage meerstammige berken en bevatten de patio's binnen in het ziekenhuis onder andere meerstammige magnolia's, ginkgo's en kersen, alle afkomstig van Boomkwekerij Ebben. Van Helvoirt Groenprojecten zorgde voor de aanplant van het hele (binnen)terrein en zal ook het onderhoud voor de komende drie jaar op zich nemen.

Voorkant-achterkant

Achter de sortimentskeuze steekt een filosofie.

“We hebben ervoor gezorgd dat de boombeheerders het beeld intact gaan houden”, steekt Dubbeld van wal. Zijn ervaring met beheerders is dat ze in elkaar groeiende kronen direct uit elkaar halen, kandelaberen en laagstammigen opkronen om er goed onder te kunnen maaien, en te dicht op elkaar staande bomen vrijzetten. Maar in sommige delen van het beeld dat Dubbeld heeft geschapen is dat nu juist níét de bedoeling. Door het visuele effect van de meerstammige hemelbomen ontstaat een afwisselende en aantrekkelijke beleving van het groen, waardoor de bezoeker van het plein op een aangename wijze afgeleid wordt van het grootschalige complex. Begeistert vertelt hij over zijn kindje: “De context van een gebouw waarvan je het (groene) landschap inricht, beïnvloedt in grote mate

het ontwerp. Aan de ene kant is een brede waterloop met daarachter een open en onbebouwd landschap met mooie vergezichten. Aan de andere kant grenst het ziekenhuis aan het ‘paleiskwartier’, een nieuw gedeelte van 's Hertogenbosch dat sterk in ontwikkeling is en waar volop gebouwd wordt.” Hij laat een kaart zien van het gebouw in zijn omgeving en wijst naar de achterkant van het ziekenhuis, dat grenst aan het open landschap. “Hier moet het ziekenhuis opgaan in een natuurlijke wereld. Daarom hebben we daar geen strak gekweekte bomen, maar meerstammige wilgen, elzen, berken en populieren neergezet.” Zijn vinger verschuift naar de voorkant van het ziekenhuis. “Het voorplein sluit aan op de stad en haar stedelijke karakter. Ons doel was daarom om op deze plek een plein

met een stedelijke allure te creëren en een eigentijds design door middel van bomeneilanden en bijzonder straatmeubilair dat de intimiteit van het plein versterkt.”

Meteen op beeld

Voorbeelden van deze intimiteit zijn volgens Dubbeld de bijzondere lichtmasten, zitbanken, een fontein, zitranden rondom de boomeilanden en groenaanplant op oogniveau, hetgeen de belevingswaarde vergroot. “Meerstammigen zijn bij uitstek geschikt om belevingswaarde op oogniveau te verkrijgen. Op het voorplein kozen we voor *Ailanthus altissima* omdat je deze mediterrane-exotische soort juist níet in het natuurlijke landschap zoals aan de zuidkant terugziet. De belevingswaarde zit in de grote geveerde blade-

ren, de open kroon en de bezoekersvriendelijkheid doordat hij zonlicht filtert door zijn kroon. Het is ook een sterke boom.”

Een bezoek aan het voorplein even later leert dat niet bepaald de kleinste maten hemelbomen zijn aangeplant. “We wilden per se heel grote maten, bij voorkeur de grootste die op de kwekerij te krijgen waren. Normaalgesproken duurt het al snel tien jaar voordat het beeld bereikt is dat je voor ogen had. En zelfs al is de boom op beeld, dan valt hij qua grootte nog in het niet bij de gigantische gebouwen. Toch moesten we bij alle aangeschafte soorten waken voor omwaaien, slechte plantbaarheid en onbetaalbaarheid. Het eindresultaat mag er echter wezen.”

Niet alleen is het belangrijk om te ‘scoren’ tijdens een opening, ook wil Dubbeld eruit halen wat

erin zit voor wat betreft de tijd dat een beeld gehandhaafd blijft. “Er zit een afschrijving van twintig à dertig jaar op een gebouw voordat er renovaties plaatsvinden. Dan is het ook altijd de vraag wat de politiek met het omliggende groen wil doen. Het kan zijn dat alles dan weer op de schop gaat. Stel dat je ooit klein hebt aangeplant, dan hebben die bomen maar heel kort de tijd gehad om het gewenste beeld te realiseren.”

Binnentuinen

Het gebouwencomplex herbergt een aantal binnentuinen. Deze patio's zijn besloten werelden, zo blijkt tijdens de rondgang. “Ooit wilden we het natuurlijke landschap naar binnen trekken, maar daarvoor zijn de ruimtes uiteindelijk toch te afgesloten geworden en werd dat verband te vergezocht. Daarom hebben we naar een ander thema gezocht. De patio's zijn omgeven door een streng en strak ritme in de architectuur van het gebouw. De taal van de groeninrichting moest daar een contrast mee vormen en dus op een speelse, spannende manier vorm krijgen en bovendien zijn eigen schaalgroottes hebben. Meerstammigen leenden zich hier ook perfect voor om die spanning op te roepen. We hebben gekozen voor *Ginkgo*'s, *Prunus yedoensis*, *Magnolia loebneri* 'Leonard Messel' en *Zelkova*'s. We hebben in elke patio een thema uitgewerkt op kleur, vorm en structuur, zoals de tintverschillen in vloerbedekking (bijvoorbeeld terracotta, grijze of beige split, red.), de erbij gezochte kunst en de inzet van lichtspots. Hierdoor wordt de eigenheid van deze binnenwerelden benadrukt en dat maakt het makkelijker om je te oriënteren op de boulevard van het ziekenhuis. Ook hebben we rekening gehouden met variatie in bloei,

Het ontwerp van het voorplein van het Jeroen Bosch Ziekenhuis met het hemelbomenbos.

Meerstammige wilgen, elzen, berken en populieren laten het ziekenhuis opgaan in een natuurlijke wereld.

V.l.n.r.: Ruud Dubbeld (MTD Landschapsarchitecten), Marko Mouwen en Toon Ebben (Ebben Boomkwekers), Paul groenen (MTD Landschapsarchitecten).

Landschapsarchitect Ruud Dubbeld

herfstkleuren, en habitus in de winter.”

Enmaal buiten duidt Dubbeld op de Robinia's pseudoacacia langs de parkeergarage en op de witte berken aan de zijkant van het gebouw en aan de andere kant van de parkeergarage. "Hier geldt vooral dat het groen een verzachting van het expeditiegebied en de omgeving van de parkeergarage moet bewerkstelligen. De berken steken met hun witte stammen mooi af tegen de achtergrond van het roodbruine gebouw en de parkeergarage."

Ambassadeur gevarieerde aanplant

Het hemelbomenbos staat nog niet in blad, maar het geheel geeft nu al een indrukwekkend schouwspel af. Het plein is verder vormgegeven in een lichtgrijze steen met carborundum erin. Nu de zon schijnt, schittert het plein aan alle kanten. De eilanden van het hemelbomenbos zijn omzoomd door natuurstenen zitranden. Doorlopend naar de achterkant van het gebouw staan de meerstammige wilgen, elzen, populieren en berken laag aan de waterkant. Ze ogen heel natuurlijk. Sommige liggen nog klaar voor

aanplant. Aan de zorgvuldige verpakking van de kluit is te zien dat de aanplant gebeurt door specialisten, die met de bomen omgaan alsof het hun baby's zijn. Na een hele rondgang is enkel de conclusie te trekken: de landschapsarchitect toont zich met het ontwerp een fantastische ambassadeur van creatieve en gevarieerde aanplant.

De witte berken stralen exclusiviteit uit.